Motiv obitelji u dječjoj priči

Hrvaćanin, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:913358

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANDREA HRVAĆANIN

MOTIV OBITELJI U DJEČJOJ PRIČI

Završni rad

Pula, rujan, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANDREA HRVAĆANIN

MOTIV OBITELJI U DJEČJOJ PRIČI

Završni rad

JMBAG: 0303053337, izvanredni student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti
Znanstveno polje: Filologija
Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti
Mentorica: doc.dr.sc. Kristina Riman

Pula, rujan, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Andrea Hrvaćanin, kandidat za prvostupnika predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Andrea Hrvaćanin, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom “Motiv obitelji u dječjoj priči“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.
Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD 6
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST 7
2.1. Književnost prilagođena dječjoj dobi 8
2.2. Vrste dječje književnosti 9
3. DJEČJA PRIČA 11
3.1. Podjela dječje priče 14
3.2. Važnost priče prilikom razvoja djeteta 15
3.3. Uloga dječjih časopisa u razvoju dječje priče 17
3.3.1. Dječji časopis Radost 20
4. MOTIVI U HRVATSKOJ DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI 22
4.1. Važnost obitelji u djetetovu razvoju 24
4.2. Motiv obitelji u hrvatskoj dječjoj književnosti 26
4.3. Slika obitelji u pričama objavljenima u časopisu Radost 27
5. ZAKLJUČAK 32
6. LITERATURA 34
7. SAŽETAK 36
8. SUMMARY 37

1. UVOD

Dječja je književnost sastavni dio svake nacionalne književnosti, a najčešća vrsta dječje književnosti je dječja priča. Od početaka hrvatske dječje književnosti, dječja se priča najprije javljala u časopisima za djecu, a kasnije su pojedini autori priče organizirali u zasebne zbirke. Suvremenu priču za djecu i danas objavljuju časopisi koji su najčešće usmjereni na priloge kojima se nadopunjuju sadržaji što ih se obrađuje u odgojno-obrazovnim ustanovama tijekom obrazovnih godina.

S obzirom na pristup temi, dječja priča može prikazivati fantastične svjetove, ali može pričati i o svijetu koji djecu okružuje u stvarnosti. Tada se, najčešće, prikazuje lik dječjeg uzrasta, s kojima se dječji čitatelj može usporediti. Takvi su likovi najčešće prikazani u svojoj prirodnoj okolini: u školi, među prijateljima i u obitelji.

Polazeći od pretpostavke da se u suvremenoj dječjoj priči mogu prepoznati obiteljski odnosi koji danas prevladavaju u društvu, analizirane su priče objavljene u časopisu Radost, tiskane u razdoblju od 1994. do 2016. godine. Promatrajući motive koji se povezuju s temom obitelji, odabrane su pripovijetke u kojima su izrazitije prikazani odnosi među članovima obitelji.

Pišući o različitim obiteljima, Stjepan Hranjec je u djelu *Ogledi o dječjoj književnosti* uspostavio klasifikaciju obitelji koje se javljaju u hrvatskom dječjem romanu. Na temelju njegove podjele, analizirane su odabrane priče iz časopisa Radost s obzirom na obiteljske odnose koji su u pričama navedeni i klasificirane su s obzirom na njihove značajke.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Dječja književnost je ona književnost koja je namijenjena djeci. U toj definiciji izdvajaju se tri bitna pojma: književnost, djeca i namjena. Crnković i Težak (2002:7) smatraju da je dječja književnost poseban dio književnosti koji obuhvaća djela koja po svojoj tematici i formi odgovaraju dječjem uzrastu. Ta djela su svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili isključivo djeci, ali su vremenom postala prikladna dječjoj dobi.

Hameršak i Zima (2005:13) navode nekoliko primjera po kojima ljudi određuju dječju književnost upravo kao dječju, pa na taj način smatraju da je dječja književnost skup knjiga na dječjim policama u knjižnicama te odjelima u knjižarama, drugi tvrde da ona sadržava knjige koje su oni čitali u djetinjstvu, dok su za treće to knjige koje po njihovu mišljenju danas čitaju djeca.

Kad se govori o pojmu *književnost,* ne govori se samo o posebnoj vrsti tekstova i njihovog posebnog načina predstavljanja već se govori o skupu tekstova koji se iz različitih razloga nazivaju književnim (Hameršak i Zima, 2015:17).

Jasno je da svako književno djelo ima svoju funkciju, jer bez funkcije ne bi imalo smisla. Hranjec (2006:16-19) smatra da će dječja književnost ispuniti svoju funkciju ukoliko pisac postigne uspješan spoj izraza i sadržaja, estetskog i etičkog, te kao takva, književnost sebi ne smije dopustiti izostavljanje jednog ili drugog.

Dječja je književnost umjetnost riječi i njoj pripadaju sve značajke kojima se književnost određuje kao umjetnost. Dječja književnost ne pomaže pedagogiji u bilo kojem njezinom smjeru, ali itekako pridonosi odgoju. Dakako, i dječja književnost ima svoja odlična, ali i slabija djela, pisce koji otvaraju mnoge vidike, ali ima i onih koji oponašaju druge. Na temelju njezinih vrhunskih djela, ona se ne može upotrijebiti kao dokaz protiv postojanja dječje književnosti, isto kao što se zbog slabijih djela ne može dokazivati da dječja književnost nije vrijedna i istinska književnost.

Djeca još nisu dostigla zreli stupanj duševnog i tjelesnog razvoja u odnosu na odrasle, ograničena su u tjelesnim mogućnostima, znanju i iskustvu, samostalnosti u osiguravanju životnih potreba i u poznavanju jezika. Djeca se u mnoštvu stvari razlikuju od odraslih, njihovo poimanje svijeta, krug interesa, dubina i širina percepcije, osjećajnost... Također, postoje velike razlike u sklonostima i mogućnostima djece. Gornja granica djetinjstva sve se više snižava, pa su se tako dječji pisci obraćali djeci do šesnaeste godine, dok se sada gornja granica nalazi

negdje oko dvanaeste godine. Razumljivo je, stoga, da djeci ne može biti dostupno svako književno djelo (Crnković i Težak, 2002:8).

Dječja književnost opisuje se, pa samim time i definira kao književnost u kojoj prevladavaju dječji likovi. Mnogi tekstovi dječje književnosti zbilja sadržavaju dječje junake, no ako bi se dječja književnost definirala s obzirom na tu činjenicu, vidjet će se da junaci tekstova koji se tradicionalno ubrajaju u dječju književnost, nisu nužno djeca te tako postoje i neljudski junaci kao što su životinje, predmeti i čudesna bića (Hameršak i Zima, 2015:18-20).

2.1. Književnost prilagođena dječjoj dobi

Knjiga je namijenjena dječjoj dobi ako tematikom privlači dijete i odgovara njegovim interesima, a svojim izrazom ne nadilazi mogućnosti djetetove percepcije. Postoje oznake koje ukazuju na to da neka knjiga pripada dječjem uzrastu: napisao ju je dječji pisac koji je svjesno knjigu namijenio djetetu; izdao ju je dječji nakladnik; u knjižnici se nalazi na policama namijenjenim djeci. Međutim, neka knjiga može biti dječja, iako nema niti jednu od triju oznaka. Upravo toj kategoriji pripadaju neke od najboljih dječjih knjiga (Crnković i Težak, 2002:9).

Prilikom određivanja fonda dječje književnosti, nužno je dobro promotriti dvije razdjelnice koje ljudi, gledajući pod različitim kutem, ne doživljavaju jednako. Prvom razdjelnicom smatra se ona koja dijeli dječju književnost od književnosti za mlade odrasle. Književnost namijenjena mladim odraslima, tematikom, općim pristupom i izrazom, mora se razlikovati u odnosu na dječju književnost. Druga razdjelnica dijeli dječju književnost od književnosti za odrasle (Crnković i Težak, 2002:10). Odrasli mogu, naravno ako to žele, čitati sve dječje knjige, no djeca ne mogu čitati najveći dio knjiga namijenjenih odraslima. Stoga se i razvila dječja književnost. Knjige namijenjene odraslima, neka djeca mogu čitati bez poteškoća, s manje ili više poteškoća. Na temelju te tvrdnje, neki niječu potrebu za postojanjem dječje književnosti, drugi ta djela pripajaju dječjoj književnosti, a treći smatraju da bi se sva književna djela mogla prerađivati i/ili dorađivati kako bi bila primjerena djeci (Crnković i Težak, 2002:11). Djeca svakako nisu jedini čitatelji dječje književnosti, pa su tako

tekstovi poput *Priče iz davnina, Hobita ili Malog princa* okarakterizirani kao književnost za sve uzraste (Hameršak i Zima, 2015:108,109). Djeca, na primjer, nemaju dovoljno iskustva da shvate moral basni, ali istinski uživaju u njima, u događajima i slikama (Crnković i Težak, 2002:11).

Dječji pisac piše za ciljanu publiku, on ne samo da mora poznavati dječju psihu, već mora uhvatiti i duh djetinjstva. Gotovo svi dječji književnici pišu i za odrasle, pri čemu je jednima pisanje za djecu sporedno, dok su se drugi posve posvetili dječjem čitateljstvu iako su ostavili traga i u nedječjoj književnosti (Hranjec, 2006:15).

Kako smatraju Hameršak i Zima (2015:61), postoje nakladnici koji kontinuirano izdaju knjige za djecu, zatim nakladnici koji sporadično izdaju takve knjige, a njima se pridružuju i nakladnici koji su specijalizirani za određeni žanr, perspektivu ili aspekt dječje književnosti. Od sredine 19. stoljeća do danas, primjećuje se rast broja nakladnika koji se isključivo posvećuju fikciji za djecu.

I dječja književnost, baš kao i tzv. velika književnost, može imati i neke neknjiževne vrijednosti; može pozititivno djelovati na cjelokupni razvoj djeteta, pružiti informacije o raznim stvarima, proširiti znanja i iskustva. No, te vrijednosti svrstavaju se u drugi red i po njima se ne mogu vrednovati djela dječje književnosti. Ukoliko u djelu nema umjetničkih i književnih kvaliteta, ono pripada informativnoj, poučnoj, udžbeničkoj ili sličnoj književnosti (Crnković i Težak, 2002:12).

Svakako je jasno da dječja književnost pripada nacionalnoj književnosti, a svi njeni dijelovi u konačnici čine svjetsku književnost.

2.2. Vrste dječje književnosti

U dječjoj književnosti postoji jednaka podjela na vrste i podvrste kao i u književnosti za odrasle, no nisu jednako raspoređene (Crnković i Težak, 2002:14).

Hranjec (2006:22) tvrdi da postoje dva kriterija za pripadnost neke vrste dječjoj književnosti, a to su dob čitatelja i struktura vrste. Neke vrste bit će potpuno prisvojene u dječjoj književnosti (slikovnica), dok će druge biti prilagođene dječjoj recepciji (pripovjetka i roman).

Kako navode Hameršak i Zima (2015:128), o jednim žanrovima dječje književnosti govori se u okviru recepcije, o drugima se govori u okviru nakladničke produkcije, a o trećima se pak govori u okviru knjižničarske produkcije. Nakladnici će dječje knjige obično grupirati u okviru posebnog odjela i biblioteka, a zatim i po hitovima, klasicima, potencijalnim klasicima, prijevodima i sl. Za to vrijeme, knjižari i knjižničari, budući da imaju drugačije ciljeve od nakladnika, težit će za širim repertoarom tekstova, a time će imati i veću potrebu za određivanjem žanrova u užem smislu. Istraživači dječje književnosti će pak imati svoje ciljeve i pred sobom još veći repertoar tekstova.

U glavne vrste dječje književnosti ubrajaju se slikovnica, dječja poezija, priča i dječji roman, dok se u skupinu vrsta koje nisu primarno namijenjene djeci ubrajaju basne, roman o životinjama, pustolovni roman, povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela (Crnković i Težak, 2002:14).

Slikovnica je veoma važna za raniju dječju dob i bogato je zastupljena u dječjoj književnosti, ali u književnosti za odrasle, jedva da se pojavljuje. Dječji je roman obično kratak, a kratke prozne vrste i ostali romani drugačije su strukturirani u velikoj, odnosno u književnosti za djecu. Klasifikacija romana u dječjoj književnosti uglavnom je tematska. Priča zauzima neusporedivo više mjesta u dječjoj književnosti i dijeli se u više podvrsta (Crnković i Težak, 2002:14).

3. DJEČJA PRIČA

Dječja priča je najopsežnija vrsta dječje književnosti. Ona je uz djecu od onog trenutka kada počinju usvajati jezik i s njima je sve do kraja djetinjstva. Poneki elementi priče pojavljuju se u modernom dječjem romanu u obliku realnog i fantastičnog. Bitna je odrednica priče i odstupanje od stvarnosti, dakle, bez fantastičnog ili irealnog, priča nema smisla (Crnković i Težak, 2002:21).
Kako tvrdi Hranjec (2006:28), priču djeca rado čitaju i rado se poistovjećuju s njezinim svijetom.

Bajke i slične priče nisu se uvijek ciljano objavljivale za djecu, pa su tako neke od najstarijih bajki bile namijenjene odraslim čitateljima, ali su neke usputno evocirale i djecu kao svoju publiku. Bajke se najprije afirmiraju u tiskanoj dječjoj književnosti, a zatim i u usmenom okruženju (Hameršak i Zima, 2015:240).

Težak (1991:11) tvrdi da je umjetnička bajka sačuvala neke vanjske elemente narodne bajke, ali se od nje diferencira uvodeći opise prirode, izgrađujući psihološko kompleksnije likove te stvarajući novu, drugačiju etiku.

Mogućnosti bajke su ograničene i svode se na sheme (Crnković i Težak, 2002:23), a Hameršak i Zima (2015:243) tvrde da, u autorskim bajkama koje nisu isključivo shematične i zadane, postoje kompleksniji i individualizirani likovi i način gradnje te navode da to konstituiraju zbirke Vladimira Nazora i Ivane Brlić-Mažuranić.

Narodna priča postoji još iz davnih vremena, ali tiskanje tih priča u knjigama namijenjenim djeci i nije tako staro. Uz malo mijenjanja narodne priče, ali na taj način da ih dotjeruju prema drugim varijantama iste priče, braća Grimm objavila su veliki broj bajki i novela. Prvu knjigu *Priče za djecu i dom* objavili su 1812. godine. Pravi cvat dječje priče počinje početkom 19. stoljeća kada se djeci nudi narodna bajka, a iz nje se razvija umjetnička bajka. U svakom je narodu tijekom 19. stoljeća bilo književnika koji su bilježili, a potom i tiskali narodne priče, no i danas djeca najradije čitaju i slušaju priče koje su objavljivala braća Grimm. Umjetnička se priča razvila iz narodne, no u nju su se uvodili i vlastiti elementi pa se umjetnička priča mijenjala sve dok se nije potpuno oslobodila od narodne priče (Crnković, 1987:17).

Za razvoj umjetničke priče, najvažnijom se smatra bajka. Narodna bajka sastoji se od strogo određene i prepoznatljive strukture; stvarno i nestvarno u njoj postoje istovremeno, a da se pritom ne onemogućavaju; od velike je važnosti da se fabula odvija bez opisa; likovi se detaljno ne opisuju u fizičkom, a niti u psihičkom pogledu;

ne postoje statički opisi prirode; čudesno je mitološkog podrijetla; moral je specifičan i sve se događa u neodređenom prostoru i vremenu. Neke od ovih karakteristika narodne bajke, postupno se mijenjaju na taj način da se uvode opisi ambijenata, prirode, likova i njihovog duševnog stanja. Dok god umjetnička bajka sadrži bitnije elemente narodne bajke, iako u manjoj mjeri, ona pripada onoj podvrsti koja se naziva umjetničkom bajkom ili književnom narodnom bajkom. *Prijelazni oblik iz narodne bajke u umjetničku, a koji još uvijek pripada narodnoj nego umjetničkoj bajci, obično nazivaju književnom narodnom bajkom (Perraultove i Grimmove priče)* (Crnković i Težak, 2002:23).

Umjetnička bajka, kako navode Crnković i Težak (2002:23), u svojoj strukturi mora sadržavati neke elemente narodne bajke. Umjetničke su bajke priče koje održavaju vidljivu vezu s narodnim bajkama, ali se time mogu obuhvatiti i one umjetničke priče u kojima stvarno i nestvarno ne isključuju jedno drugo u cjelokupnoj priči. Bajka se na taj način može okarakterizirati i kao fantastična priča.

Fantastična se priča postepeno odvaja od narodne priče, na način da napušta mitološki svijet kao paralelnu stvarnost. *U njoj čudesno nastaje tako da se unutarnja stvarnost (sanje, želje, podsvjesne spoznaje, strahovi, potisnuti doživljaji) prikazuje kao pojavna stvarnost* (Crnković i Težak, 2002:23).

Razvoju dječje priče puno je pridonio danski pisac Hans Christian Andersen (1805-1875) (Crnković, 1987:17). Prva knjižica koju je on izdao 1835. godine sadržavala je sljedeće priče: *Kresivo, Mali Nikola i veliki Nikola, Kraljevna na zrnu graška i Cvijeće male Ide.* Tijekom vremena, napisao je još mnoštvo drugih priča, od kojih su najpoznatije *Mala sirena, Palčica, Carevo novo ruho, Tratinčica, Ružno pače, Djevojčica sa žigicama.* Andersen je najčešće stvarao vlastite priče koje nisu imale veze s narodnom bajkom. On se u svojim pričama služio postupkom oživljavanja stvari i očovječivanja biljaka i životinja. Mnogi su pisci slijedili i oponašali njegov model pisanja. Hrvatska su djeca Andersena upoznala tek 1873. godine u prvom broju časopisa „Smilje“, a prva zbirka Andersenovih priča izašla je u Zagrebu 1877. godine pod naslovom *Izabrane priče* (Crnković, 1987:17).

U razvoju dječje priče dogodio se još jedan veliki korak kada je engleski pisac Lewis Carroll 1865. godine objavio *Alicu u zemlji čudesa.* U ovom se djelu dječja priča potpuno odvojila od narodne priče i na taj način se još više približila djetetu. Pojavit će se mnogi poznati autori, ali svi će oni svoju priču izgrađivati ili će vući korijene prema braći Grimm, Andersenu ili Carrollu (Crnković, 1987:18).

Početak hrvatske dječje priče veže se uz drugu polovicu 19. stoljeća (Visinko, 2005:45), no najčešće se posezalo za prijevodima i preradama koje nisu dosezale do prave umjetničke vrijednosti (Težak, 1991:15).

Crnković posebnu naklonost pridaje Augustu Šenoi. Njegove povjestice *Kugina kuća*, *Kameni svatovi* i *Postolar i vrag* dostigle su veliku vrijednost kao poseban oblik priče u stihu (Crnković, 1978:118). *Kugina kuća* temelji se na narodnoj priči te se u njoj kao glavna radnja spominju Zlo i Dobro i na taj način ne skriva se istina o svijetu (Idrizović, 1984:32). U *Kamenim svatovima* glavni lik je tragična majka koja odražava oholost i pretjerani ponos nad lijepim sinom, dok je u *Postolaru i vragu* poruka da marljivi siromašni čovjek ne smije popustiti, te je to jedna od prvih Šenoinih povjestica. No, Šenoa nije stvarao za djecu, pa čak ni za mladež, a mogao je napisati zbirku priča u stihu koje bi imale i utjecaj, i vrijednost, i čitatelje (Crnković, 1978: 118-120).

U Hrvatskoj se početkom 20. stoljeća pojavljuju dvije autorice koje unaprjeđuju hrvatsku dječju priču, a to su Jagoda Truhelka i Ivana Brlić-Mažuranić (Hranjec, 2006:50). Težak (1991:17) navodi i još jednog autora koji je značajno utjecao na dječju priču u hrvatskoj književnosti – Vladimira Nazora.

Osim ova četiri autora, kako navodi Hranjec u *Pregledu hrvatske dječje književnosti,* javljaju se još i Đuro Vilović, Zlata Kolarić-Kišur, Slavko Kolar, Ivo Kozarčanin, Ivan Goran Kovačić.

Kasnije se javljaju još i Verka Škurla-Ilijić te Zlatko Špoljar (Hranjec, 2006:70). Kada su oni prestali stvarati, javljaju se novi, mlađih generacija – Mato Lovrak i Josip Pavičić. Oni su stvarali između dva rata te su dali snažni pečat dječjoj priči (Težak, 1991:25).

Kako navodi Stjepan Hranjec u *Pregledu hrvatske dječje književnosti*, Grigor Vitez i Ivan Kušan najavljivači su i začetnici suvremenog pristupa u dječjoj književnosti. Osim njih, stvarali su i Milivoj Matošec i Zvonimir Balog. Zatim se javljaju Pajo Kanižaj, Hrvoje Hitrec, Sunčana Škrinjarić, Nada Iveljić, Višnja Strahuljak. Od suvremenijih autora koji su stvarali na poljima dječje književnosti valja spomenuti Milana Taritaša, Mladena Kušeca, Stijepu Mijovića Kočana, Branku Primorac, Ivana Tomičevića, Pavaa Pavličića, Božidara Prosenjaka, Zlatka Krilića, Sanju Pilić, Damira Miloša, Miru Gavrana, Tihomira Horvata, Hrvoja Kovačevića, Matka Marušića, Zorana Pongrašića, Anu Đokić-Pongrašić, Silviju Šesto Stipančić, Želimira

Hercigonju, Maju Brajko-Livaković, Snježanu Babić-Višnjić, Sanju Lovrenčić, Darka Macana, Ivonu Šajatović, Sanju Polak i mnoge druge.

U razdoblju između 1990. godine do danas priča se pojavljuje u značajnim hrvatskim dječjim časopisima, a to su *Radost*, *Smib* i *Modra lasta*, jer su priče najprije bile objavljivane u časopisima, a tek kasnije sakupljane su u zbirke (Visinko, 2005:47).

3.1. Podjela dječje priče

Priča je u svojim počecima označavala kraću proznu vrstu, a kasnije se javljaju nazivi *pripovijetka* i *novela*. Ukoliko se promatra kao kraća prozna vrsta, može se grupirati u jednostavne oblike (mit, legenda, narodna bajka, predaja, anegdota, crtica) i u nešto složenije oblike (umjetnička bajka, fantastična priča, novela, pripovjetka). Svaka vrsta ima svoju posebnu estetiku koja se ponekad izgrađivala stoljećima, ali ima i teme, sadržaje i iskustva koja preferira (Težak, 1991:5-7).

Crnković (1987:13) je naveo moguće kriterije podjele priče, pa se tako priču po postanku dijeli na narodnu i umjetničku, a po strukturi na bajku i fantastičnu priču.

Dubravka Težak (1991:11) je priču po strukturi podijelila, osim na bajku i fantastičnu priču, i na pripovijetku. Pojam priče podijelila je po različitim značenjima: on može biti shvaćen kao kategorija u kojoj se isprepliću odnos mašte i zbilje, naziv priča upotrebljava se i iz aspekta književnoteorijske problematike kao strukturalni element mnoštva književnih vrsta (svih pripovjednih oblika), odnosno, priča je i određeni oblik književnosti, tj. jedna od književnih vrsta.

Hranjec (2006:27) je bajku podijelio na usmenu i pisanu, za fantastičnu priču navodi da je prepoznatljiva po irealnom svijetu, često nastalom u podsvjesti ili u snu, dok je pripovijetka temeljena na stvarnosnoj motivaciji.

Osim podjele po postanku i strukturi, Crnković i Težak (2002:24) navode i mnogobrojne druge podjele dječje priče.

Kad se govori o čudesnom u priči, razlikuje se: mitološka (junaci se temelje na likovima iz mitologije), alegorijska (borba prirodnih sila ili pojmova u ljudskim likovima), hiperbolička (čudesno se temelji na pretjeranom uvećavanju postojećeg) i

fantastična ili nadrealistička priča. Po efektu priča može biti: simbolička, filozofska, humoristična, moralistička, poučna, basna te priča kao igra.

Po pitanju tradicije priča može biti: klasična, starinska i moderna. Ti pojmovi ovise o gledištima osoba koje ih upotrebljavaju.

Kad se govori o namjeni priče, razlikuje se simbolička, filozofska, šaljiva, poučna, moralistička priča, priča kao igra i basna. Umjetničke priče imaju vidljiv podtekst, a na istom položaju nalazi se i priča koja je dobila naziv po aktualnim društenim problemima i nazivamo je angažirana priča.

Po elementu igre, naglašava se kumulativna priča, koja izgrađuje sustave koji su suprotni postojećim na temelju nonsensne analogije i logike.

Podjela koja je najobuhvatnija, zasigurno je podjela po junacima, stoga se razlikuju priče s djecom kao junacima i junacima koji nisu djeca. Kad se govori o ovoj podjeli, postoje i transformacije junaka, u tom slučaju se junaci koji nisu djeca ponašaju na način da pokazuju dječje osobine te ih dječji čitatelji doživljavaju kao djecu.

Kod završetka priče, razlikuje se sretni završetak, nesretni završetak i priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o sreći ili nesreći.

Kad se govori o igri riječima, razlikuju se priče bez igara riječima i priče u kojima je igra riječima naglašena. U suvremenijim pričama, igra riječima je često polazište priče (Crnković i Težak, 2002:24-26).

Svi izvrsni tekstovi sadrže različite osobine iz svih ovih podjela, te je svođenje na samo jedan model neprikladno, navode Crnković i Težak (2002:26).

3.2. Važnost priče prilikom razvoja djeteta

Roditelji se katkad ne snalaze u doticaju s doživljajima svoje djece u smislu doživljavanja situacija, likova, pojava, osjetljivosti za zlo, nepravdu i nasilje nad nedužnima koji se redovito pojavljuju u dječjim pričama. Posve je normalno osjećati se voljenim ili ne voljeti, biti smiren ili uznemiren, postupati pravedno ili nepravedno. Dijete nesvjesno u sebi osjeća intuitivnu sklonost prema dobrome, lijepome i istinitome (Visinko, 2005:39).

Nadalje, dječje poimanje svijeta bitno se razlikuje od gledanja odraslih, dijete gleda svijet kao nešto nepoznato, njemu se divi, ali ga se i boji, ne shvaća kategoriju

vremena, prostora, uzroka, nema predodžbu o sadašnjem, budućem i prošlom vremenu, ne shvaća daljinu i blizinu, veličinu, odnose vidljivog i nevidljivog, smrt, zakone sile teže i ostale granice ljudskih mogućnosti. Zbog svih tih čimbenika, dijete bez čuđenja, čak s radošću ili strahom, prihvaća likove ili pojave koje u stvarnosti ne postoje (Crnković i Težak, 2002:21).

Slušanje, čitanje i kazivanje dječjih priča pridonosi razvijanju osjetljivosti za književni izraz (Visinko, 2005:31). Dječjom pričom razvijaju se bliski odnosi između najmlađih i odraslih, ostvaruje se radost, toplina, blizina, razgovor i mnogo drugih dragocjenosti koje su potrebne u životu današnjice. Kad je riječ o bajci, roditelji strahuju da će djeca izgubiti osjećaj za stvarno i nestvarno i tada se zalažu za realizam u dječjoj priči. Ipak, postoje roditelji koji shvaćaju važnost pojave bajke u životu njihova djeteta. Kad se ono susretne s bajkom, dijete ima izrazitu sposobnost suosjećanja, čistoće misli te razlikovanja dobra i zla. Ti roditelji, iako zagovaraju vrijednosti bajke, boje se da se dijete ne bi previše uživjelo u priču i previše razmišljalo (Visinko, 2005:39).

Hranjec (2006:23) smatra da dijete s radošću prigrljuje bajku, privlačna mu je zbog svoje pustolovnosti te zbog optimistične i idealne projekcije stvarnog života. Nadalje, dijete ne razumijeva kompleksnost međuljudskih odnosa te takav odnos prihvaća na način da dobro uvijek pobjeđuje zlo. Također, privlače ga likovi koji dolaze iz čudesnog svijeta. Iako se u bajci nalaze i drastični odnosi, prizori i raspleti, dijete to ne doživljuje na način kako to doživljava njegov zabrinuti pedagog.

U istraživanju koje je provela Visinko (2005:61), 79% ispitanih odgojitelja smatra da je priča izvrstan način za razvijanje jezičnog izraza djece i bogaćenje njihovog rječnika. Priča je veoma važna za razvijanje dječje osjetljivosti za umjetničku riječ, ali i za bogaćenje njihovog svijeta. Nadalje, mnoge odgojiteljice koriste priču kao odgojno sredstvo, kao poticaj za razvijanje mašte i polazište u izražavanju različitih vrsta stvaralaštva. Književnoumjetnički tekst može biti izvrsna podloga za obavljanje mnogih aktivnosti. Prilikom ispitivanja odgojiteljica, one koje imaju manje od 10 godina radnog iskustva, priču koriste kao predložak za jezično izražavanje, pa tek onda za likovni i scenski izraz. Odgovori odgojiteljica koje imaju od 10 do 20 godina radnog iskustva, jezični, likovni i scenski izraz izjednačuju se prema frekvenciji uporabe u odgojnoj praksi. Kod odgojiteljica koje imaju više od 20 godina radnog iskustva, na prvom je mjestu likovni izraz.

Isto tako, u knjižnicama se od 1956. godine provodi pričanje priča. Nada Curiš, aktivistica Društva „Naša djeca“ uvela je redovno pričanje priča četvrtkom i to uz korištenje dijafilmova. Lektirni naslovi privukli bi dvjestotinjak djece, studente, te roditelje i odgojatelje (Čičko, 2010:54). Knjižničari su također odlazili u Kliniku za dječje bolesti Zagreb od 1984. godine, te su djecu poticali na igru i druženje uz knjige kako bi im barem malo olakšali boravak u bolnici (Čičko, 2010:60).

U obilju raznolikih likova i situacija u knjigama, prilikom recepcije dječje priče može se javiti i odgojno djelovanje. Također, djeca ne dolaze do knjiga sami, dakle netko ih im mora ponuditi, bili to roditelji, odgojitelji ili učitelji. Najbolji posrednik između djeteta i knjige svakako je netko tko voli knjigu, kome je čitanje važan dio života i tko ima potrebu o tome i govoriti (Lovrenčić, 2004:7). Ukoliko dijete, počevši sa slikovnicom, samostalno čita, to dovodi do njegove pismenosti (Hameršak i Zima, 2015:165).

Priča je djetetu veoma bliska i djetinjstvo je utoliko više djetinjstvo ukoliko je prisutna priča, a priča je utoliko više priča koliko je bliža djetinjstvu (Crnković i Težak, 2002:21).

3.3. Uloga dječjih časopisa u razvoju dječje priče

Kao što je već navedeno, dječje priče se objavljuju najprije u časopisima, a tek zatim u zbirkama. U tim časopisima dječja priča zauzima značajno mjesto. Mnogi su autori pisali dječje priče, a među tim autorima ima uglednih dječjih književnika. Također, priče su pisali i manje poznati ili gotovo nepoznati dječji spisatelji, koji se svojim prilozima pojavljuju tek rijetko, ali su u posljednjih deset godina uspjeli objaviti zbirku priča (Visinko, 2005:47).

Suvremeni dječji časopisi uglavnom nadopunjuju gradiva u školi te služe kao zabava i poticaj za dječje stvaralaštvo (Čičko, 2010:43). Prilikom sastavljanja školskih udžbenika, u njima se nerjetko pojavljuju tekstovi koji su prije bili objavljivani u časopisima. Na taj način djeca se sprijateljuju s autorima pojedinih priča, a učitelji i odgojitelji časopise rado koriste u svome radu (Zalar, Gabelica i Milković, 2010:121).

Hrvatski časopisi namijenjeni djeci i mladeži javljaju se u drugoj polovici 19. stoljeća. Pokretači, urednici i autori tih časopisa bili su učitelji. Prvi hrvatski časopis za djecu i mladež bio je *Bosiljak,* pojavio se 1864. te izlazio do 1868. godine. Njega

je pokrenuo, uređivao i prve dvije godine izdavao dječji pisac i učitelj Ivan Filipović (Batinić, 2010:5).

U *Bosiljku*, pored tema iz prirodoslovlja, gospodarstva, kućanstva i obrta, pretežno prevladava poezija. No ta poezija slijedi usmeni stih od starijih hrvatskih pjesnika i zvuči prazno i na taj način ne može biti prikladna dječjem čitatelju. Osim poezije, u *Bosiljku* se nalaze i usmene priče koje su uvrštene u list bez čvrstog kriterija te igrokazi (Hranjec, 2006:34). Prvih sedam brojeva list je izlazio u razmaku od pet tjedana na dva arka, a od osmog broja do kraja izlazi dva puta mjesečno na jednom arku (Crnković, 1978:42).

Crnković (1978:44) u navođenju hrvatskih dječjih časopisa nikako ne izostavlja časopis *Baršljan*. Prvi broj izašao je 1873., ali je nakon prva tri godišta prestao izlaziti. Godine 1889. pojavilo se četvrto godište, te je od tada redovno izlazio do 1903. godine. List izlazi jednom mjesečno te se ne prekida za vrijeme ljetnih praznika. Pokretač, izdavač i vlasnik je Ljudevit Tomšić, a nakon njegove smrti preuzima ga njegova snaha Marija Tomšić Im. U prvom redu, *Baršljan* njeguje pripovjetku.

Od 1864. godine do kraja stoljeća pojavljuju se časopisi koji dijelom ili posve donose priloge namijenjene djeci (Hranjec, 2006:33). Do 1945. godine pokrenuto je oko pedeset časopisa za djecu i mladež (Batinić, 2010:5).

U razdoblju između 1924. do 1927. godine pokrenuto je pet dječjih listova – *Mladi Hrvat* (1924.), *Dječji vjenčić* (1926.), *Vesela mladež* (1926.), *Brda i more*, prilog Ferijalne kolonije (1927.) i *Dječji vjesnik* (1927.), no oni su se ugasili u istoj godini kada su počeli i izlaziti. U međuratnom razdoblju izlazili su časopisi: *Smilje, Anđeo čuvar, Vrelo, Mali Istranin, Dječje kolo i Pričalo* (Batinić, 2010:10).

Smilje ima titulu najpostojanijeg i najboljeg dječjeg lista, prvi je broj objavljen 1873., a izlazio je sve do 1945. godine (Hranjec, 2006:35). Uređivali su ga Tomislav Ivankec i Ljudevit Krajačić (Batinić, 2010:10), a nakladnik mu je bio Hrvatski pedagoško-književni zbor, što mu je omogućavalo redovito izlaženje i distribuciju preko učitelja. Što se sadržaja u *Smilju* tiče, nailazi se se pjesme, prozu, poučne članke (Hranjec, 2006:35). U 72 godine koliko je postojao, *Smilje* je postalo simbolom dječjeg časopisa u Hrvatskoj (Batinić, 2010:10).

Anđeo čuvar časopis je koji je namijenjen hrvatskoj katoličkoj mladeži, a počeo je izlaziti 1901. godine. U prvih 15 godina njegovog postojanja, uređivao ga je franjevac Mladen Barbarić, a list je izlazio u Koprivnici, Cerniku, Iloku i Osijeku te od 16. godišta i u Zagrebu. Uz *Smilje*, taj je časopis bio jedan od najpopularnijih i

najčitanijih časopisa za djecu. Tijekom svog izlaženja, bio je dosljedan svome cilju – katoličkom odgoju hrvatske mladeži (Batinić, 2010:11).

Časopis *Čarobno vrelo* (a od petog godišta samo *Vrelo*) izlazio je od 1923. do 1937. godine, a njegov urednik i nakladnik bio je Zlatko Špoljar, učitelj i dječji pisac. Početkom 1932. godine, časopis se spaja sa *Smiljem* i kao *Smilje-Vrelo* izlazi do lipnja 1933. godine. *Vrelo* je od početka svog izlaženja imao i svog ilustratora te je u prva četiri godišta to bio učitelj Juraj Potočnik, a od petog godišta Andrija Maurović (Batinić, 2010:11-13).

Mali Istranin časopis je koji je bio popularan tridesetih godina prošlog stoljeća, a izlazio je od 1930. do 1941. godine. Izdavao ga je i uređivao Ernest Radetić.
Dječje kolo je prilog u dječjem časopisu *Dom i škola*, a u Zagrebu ga je uređivao i izdavao gradski školski nadzornik Josip Butorac.

Pričalo, punog imena *Pričalo svojim malim prijateljicama i prijateljima,* službeni je list popularne dječje organizacije u kojoj su se u drugoj polovici tridesetih godina okupljala djeca pod vodstvom Tita Strozzija i Mladena Širole, *Dječjeg carstva*. *Pričalo* je imao stalne rubrike i tekstom i fotografijama redovito je pratio nastupe malih umjetnika. Te su novine izbacivale glavne vijesti iz svijeta djece (Batinić, 2010:11-13).

Dječji su pisci tijekom 19., ali i u prvim desetljećima 20. stoljeća imali jaku odgojnu funkciju pa su se tako promjene pedagoških paradigmi znatno odnosile na koncepciju i sadržaj u dječjim časopisima (Batinić, 2010:20).

Odmakne li se od sadašnjosti i osvrne na prošlost, od 1950. godine čitali su se časopisi o pionirima i za pionire. Njihov zadatak bio je odgajati djecu u duhu socijalizma, pa su to činili donoseći vijesti o aktivnostima Saveza pionira, a zatim su objavljivali pripovjetke i stihove na temu rata, obnove zemlje, učenja i zadruga.

Časopis koji se odmaknuo od takve koncepcije bio je *Pionir* : *list najmlađih u Hrvatskoj.* U to vrijeme urednici su mu bili Grigor Vitez, Danko Oblak i Mladen Bjažić. Pedesetih godina list je dobio titulu dječjeg književnog časopisa u kojem su objavljivani tekstovi Josipa Pavičića, Zlate Kolarić-Kišur, Anđelke Martić, Drage Gervaisa i drugih. Također, postojala je i suradnja s likovnim umjetnicima poput Krste Hegedušića, Andrije Maurovića, Đure Sedera i ostalima (Čičko, 2010:44-46).

U pedesetim i šezdesetim godinama dvadesetog stoljeća, izlazili su dječji časopisi *Radost* (izlazi od 1951. godine, a uz njega su odrastale mnoge generacije) i *Djeca za djecu*: *list za samostalni rad učenika osnovnih škola* (vlasnik lista bio je Društvo

učitelja Zagreb), a od rujna 1960. godine počinje izlaziti pod nazivom *Modra lasta: časopis za samostalne radove učenika osnovnih škola* (u tom su se časopisu objavljivali dječji likovni i literalni radovi, ali i radosti odraslih suradnika), *Vjesnikov zabavnik Petko* (taj je list prethodnik *Plavog vjesnika*, a izlazio je samo dvije godine), *Plavi vjesnik* (list koji je izlazio petkom, njegov glavni urednik pedesetih godina bio je Mladen Bjažić, a početkom šezdesetih Nenad Brixy, objavljivao je zanimljive priloge iz prirodnih i tehničkih znanosti, a posebno je njegovao strip), *Horizonta magazin* (u uređivačkom odboru bio je Milivoj Matošec u Zagrebu 1952. godine), *Savremena tehnika: mjesečni časopis za popularizaciju tehnike* (na mladima razumljiv način pratio je najnovija tehnička dostignuća kod nas i diljem svijeta).

U sedamdesetim i osamdesetim godinama prošlog stoljeća, počeli su izlaziti dječji časopis *Smib* (Smilje i Bosilje) koji je nastao na tradiciji *Smilja* i *Bosiljka*, *Sve oko nas*, *Maslačak: dječja revija* (bio je namijenjen ne samo djeci, već i nastavnicima kao priručnik u obradi jezično-umjetničkog sadržaja, a njegovi glavni urednici kroz godine bili su Gustav Krklec, Luko Paljetak, Dobriša Cesarić, Arsen Dedić i mnogi drugi).

U devedesetim godinama dvadesetog stoljeća i početkom novog stoljeća pojavljuje se niz novih časopisa, namijenjen djeci i odraslima, za igru i učenje, odgoj i obrazovanje (Čičko, 2010:46-56).

3.3.1. Dječji časopis Radost

„Radost“ je list raznolikog sadržaja koji nastoji uskladiti edukacijsku s književnoumjetničkom razinom (Hranjec, 2006:119). „Radost“ počinje izlaziti 1951. godine. Taj je dječji časopis mnogo pridonio hrvatskoj dječjoj književnosti, kako na literarnom području, tako i na području ilustracije. Koncepcija „Radosti“ temeljena je na vrhunskoj književnoj riječi i s njom usko povezanom izvrsnom ilustracijom te je kao takva stjecala i odgajala svoje odane čitatelje. Među pokretačima časopisa našli su se Vilko Gliha Selan – ilustrator i likovni umjetnik, Mladen Koritnik - pedagog i djelatnik na području odgoja i obrazovanja, Grigor Vitez – dječji pjesnik, Gustav Krklec – hrvatski pjesnik koji tih godina počinje pisati za najmlađe uzraste, Viktor Cvitan – književnik, pedagog, autor školskih udžbenika i metodičar te Zora Rukljić – profesorica, te ujedno članica i suradnica dječjeg časopisa *Smilje*. Kada su se

opredjelili za ime „Radost“, koje je predložio Gustav Krklec, pokretači i inicijatori časopisa, dodijelili su mu ulogu *radosnog glasnika vedrog duha i atmosfere koji će ga prožimati, no bez obzira na to ime radi se o časopisu koji je legitiman nastavak „Smilja“ i to u novom, privlačnijem likovno-grafičkom dizajnu na kojemu je ustrajavao godinama idući ukorak s razvojem likovnosti i grafičke tehnologije* (Skok, 2010:68).

Nadalje, u sadržaj časopisa uključeno je i veliko područje ljudskog duha, kulture, umjetnosti, povijesti te sadržaji iz prirode i društva. „Radost“ je od prvih brojeva uključena u nastavni proces i školski život, te svojom aktualnošću dopunjuje čitanke i druge udžbenike. Na stranicama „Radosti“ nalaze se najrelevantnija književna imena ne samo s područja dječje književnosti, nego i književnosti uopće. Naime, pojavljuju se i oni autori i tekstovi s područja književnosti za odrasle koji mogu na bilo koji način komunicirati s dječjim čitateljima. U časopisu se objavljuju poezija, proza i dramsko scenski tekstovi, ali i tekstovi tzv. velike književnosti. Na stranicama „Radosti“ nalaze se već afirmirani pisci, ali i anonimni početnici kojima su te stranice bile polazište kako bi kročili u književnost. Jedno od posebnih obilježja lista, svakako je i otvorenost prema svjetskoj književnosti što je bilo poticajno za hrvatsku dječju književnost.
Naklonost čitatelja, ugled, afirmaciju i privlačan izgled, „Radost“ je izgradila na svojoj likovnosti, djecu je uzdizala u obliku kreativne i klasične likovnosti. „Radost“ je stoga priredila niz tematskih izložbi te obišla najznačajnije galerije i muzeje grada Zagreba i dijela Hrvatske.

Temeljni program časopisa poštivali su svi njegovi urednici i suurednici, tijekom godina nije bilo nasilnog mijenjanja izgleda, promjena prema estetskom kriteriju jer je uvijek dominirala književna i likovna kvaliteta te prilagođenost časopisa velikom broju mladih čitatelja.

Kao i u većini dječjih časopisa, tako se i u „Radosti“ može naći mnoštvo dječjih likovnih uradaka, ali je do izražaja došla i dječja darovitost vezana uz novinarsku i/ili književnu riječ.

Svjesni smo da pred „Radošću“, kao i pred svim drugim dječjim časopisima, danas stoji izazov njihova odnosa prema suvremenoj medijskoj kulturi koja potiskuje čitanje knjiga, novina i časopisa u drugi plan, a to za „Radost“ znači upravo obavezu pojačane animacije za kulturu čitanja među najmlađima koja će i u tehnološki naprednom svijetu biti temelj njihova obrazovanja i kulture (Skok, 2010:67-84).

4. MOTIVI U HRVATSKOJ DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI

Hranjec (2008) navodi da se tematikom i izrazom u suvremenoj dječjoj prozi, pa tako i onoj koja se objavljuje na stranicama pojedinih časopisa, zapaža nekoliko važnih cjelina: bajkovite i fantastične strukture, stvarnosne teme, krimi strukture, tabuističke teme, povijesne teme i bibliostrukture.

Kad se govori o bajkovitoj strukturi, niz pisaca vodi se provjerenim bajkovnim strukturnim obrascem koji je motiviran dječjom recepcijom, no pritom stvaraju i vlastite modele. Tu se dakle isprepliću dvije razine, stvarnosne i bajkovne, ali se i stvaraju nove, takozvane *treće* stvarnosti. To podrazumijeva uvođenje novih značajki bajci, razmicanje pa tako i narušavanje strukturnog modela bajke u smislu uvođenja apstraknih likova, pa se tako Dubravka Ugrešić u svojoj crtici *O vremenu* bazira na stalne brojeve i ponavljanja te uvodi nov lik – Vrijeme, koje ode na kraj svijeta iza sedam planina i sedam rijeka...

Drugi model je oblikovan tako da u djelu fantastična struktura stvara svoj fantastični svijet u kojem se autor prepušta vlastitoj mašti. Niz suvremenih djela obilježava susretanje dviju stvarnosti, realne i izmaštane zbilje. Takav fantastičan svijet stvara Damir Miloš u romanu *Bijeli klaun* (1988.), Maja Brajko Livaković u svojoj pripovjetci *Finka Fi* (1995.) u romanu *Zatočenici Alge* (2000.), Sanja Lovrenčić u knjizi *Kuća iznad čudovišta* (1996.) i mnogi drugi (Hranjec, 2008).

Nadalje, u suvremenoj dječjoj prozi prevladavaju djela koja su u potpunosti predana stvarnosti. Najvažniji autori koji stvaraju po tom modelu su Stjepan Babić, Ratko Bjelčić, Sanja Pilić, Sanja Polak, Branko Primorac i ostali. Njihova proza odvija se u urbanoj svakodnevici, a najviše je fokusirana obitelj. U stvarnosne teme ubraja se i najdramatičnija – Domovinski rat. O tome govori Mladen Kušec u svojoj knjizi *Ubili su mi kuću,* koja je sastavljena od vlastitih reporterskih zapisa, sastavaka i likovnih radova djece. O toj tematici pišu još i Stjepan Tomaš, Nikola Pulić, Nada Iveljić, Tito Bilopavlović, Maja Gluščević. U suvremenoj dječjoj književnosti često se susrećemo s kriminalističkim radnjama, a najčešće se ta fabula odvija u romanima. Što je priča napetija i zamršenija, to je privlačnija djetetu, na taj način je i puna poticaja za buđenje dječje mašte. Naime, u dječjim krimićima nema krvi, nasilja, ubojica i svega onoga čega ima u kriminalističkim romanima za odrasle čitatelje. Takav roman za djecu pun je akcije i dinamike i stoga su kriminalistički dječji romani izuzetno popularni (Hranjec, 2008).

Kad se u obzir uzmu tabu teme u dječjoj književnosti, neke od njih koje su nekada bile nezamislive: droga, erotika, (neizlječiva) bolest, začeće – rođenje, smrt (Hranjec, 2008).

Tema ovisnosti, tj. narkomanija, u današnje vrijeme sve je češći dio svakodnevice, pa se u skladu s time sve češće javlja u dječjoj književnoti i književnosti za mladež. Christiane Felscherinow napisala je knjigu *Mi, djeca s kolodvora Zoo* (1978.), kojom je u Europi aktualiziran ovaj problem. U Hrvatskoj je je tek na kraju devedesetih godina problem ovisnosti doživio prezentaciju knjigama *Kad pobijedi ljubav* (1997.), Maje Brajko-Livaković, *Ljudi bez mjesta* (1998.) Tonče Anković i *Čarobni prosjak* (1999.) Sunčane Škrinjarić (Hranjec, 2008). Junaci knjiga s temom droge najčešće su sami potrošači droge te oni čine zadnju kariku u lancu droga, pa tako lanac može biti veoma dugačak s obzirom na brojnost preprodavača (Težak, 2004:42).

Vrlo su malo u suvremenoj dječjoj književnosti zastupljene erotske teme – spolnost, dolazak na svijet i seksualni odnosi. Dječjim čitateljima te teme nudile su se u diskretnim i samozatajnim strukturama, ponajviše u stihu. Spoj erotskih tema i tema bolesti prezentiraju se u tri romana: *Čvrsto drži joy-stick* (1994.) koji je napisao Josip Cvenić, *Poljubit ću je uskoro, možda* (2000.) Šime Storića i *Gumi-gumi ili djevojčica koja je preskočila nebesa* (2001.) autora Zorana Pongrašića. Spoj tih dviju tema dakako nije slučajan jer autori u suočavanju s teškom bolešću, izlaz vide u ljubavi i podržavanju drugoga (Hranjec, 2008).

Smrt je rijetko viđena u suvremenoj dječjoj književnosti, ne zato jer ne pripada tabuiziranim temama, nego zato jer je jednostavno neatraktivna kao što je takva i u stvarnom svijetu (Hranjec, 2008).

U tabuističke teme pripadaju i one kojima je osnova Biblija. Nastale su knjižice i slikovnice namijenjene mlađim čitateljima *Dan kad se rodio Isus* (1993.) Hrvoja Hitreca, *Sveta Lucija* (1988.) Božidara Prosenjaka, *Svjetiljčica* (1999.) Sonje Tomić, *Kralj rođen u štalici* (1999.) Nevenke Videk. Treba istaknuti i tri romana koji složenije sjedinjuju Bibliju. *Divlji konj* (1989.) B. Prosenjaka; *Priča o Luki* (1997.) Bernarda Jana i *Dekameron za golobrade pustolove* (1999.) Želimira Ciglara (Hranjec, 2008).

Kad se govori o povijesnim temama, njihova podloga funkcionira samo kao okvir, naime zamijenjena je legendom. Povijesne teme pridružuju se krimiću ili ljubavnoj priči. To ilustrira Anto Gardaš romanom *Prikaza* (1995.). Autori koji su također posegnuli za povijesnim temama su Alojz Majetić s romanom *Omiški gusari* (1981.), Dubravko Horvatić s romanom *Junačina Mijat Tomić* (1982.), Nikola Pulić i djelo

Sablja Vuka Mandušića (1989.), te povijesne slikovnice Horvatića i Hitreca (Hranjec, 2008).

Hranjec (2006:9) navodi da sve može biti tema u pripovjetci ili romanu, samo je pitanje na koji način je interpretirana i kako će joj se pristupiti.

4.1. Važnost obitelji u djetetovu razvoju

Većina djece odrasta u obiteljima, pa se na taj način dječji likovi u pričama prikazuju upravo u kontekstu obitelji. Roditelji moraju djelovati po modelu ravnopravnog dostojanstva, a to znači da oboje moraju s jednakom ozbiljnošću shvaćati želje, mišljenja i potrebe obiju strana (Juul, 2008:24). Ponašanje koje čini ravnopravno dostojanstvo suprotno je omalovažavanju, nadglasavanju, propovijedanju, ruganju i ismijavanju (Juul, 2008:25-26).

U današnje vrijeme, čovjek je u velikoj mjeri okupiran svakodnevnim obvezama i često mu nedostaje vremena za posvećivanje pozornosti svom djetetu koje raste i razvija se (Rečić, 2003:8). Djeca oponašaju svoje najvažnije odrasle osobe koje ih okružuju, to su prvenstveno njihovi roditelji, a zatim i drugi odrasli s kojima dolaze u bliži kontakt (Juul, 1995:43).

Brojne svađe i osjećaj krivnje među roditeljima, bili su rezultat onoga što su naučili: najbolja stvar za djecu je složnost roditelja, ukoliko roditelji nisu složni u odgoju, štete djetetu. No, Juul (1995:25) smatra da se roditelji moraju složiti samo u jednoj činjenici, a to je da je prihvatljivo ne slagati se.

Obitelj je intimna i krvno povezana zajednica čiji je odgoj prvi odgoj kojeg društvo omogućava djetetu. Roditelji moraju postajati sve svjesniji važnosti obiteljskog odgoja da bi njihova djeca mogla stvaralački raditi, zadovoljno živjeti i moralno djelovati.

Suvremeni sociolozi smatraju da obitelj mora biti izvor ljubavi i sretnog djetinjstva, no to ne može postići svaka obitelj. Naime, neodgovarajući obiteljski odnosi dovode do nerazvijanja osjećaja odgovornosti djeteta. Ispitivanja socijalnih psihologa pokazuju da je najvažniji uvjet za sretan brak emocionalna stabilnost supružnika koja je usko povezana sa sretnim brakom njihovih roditelja. Ako u obitelji prevladava topla atmosfera, tako će i dječja igra (koja je najvažniji pokazatelj slike obitelji i cjelokupne aktivnosti, sposobnosti, želja i motiva djeteta) biti veselija. Na taj način djeca

upoznavaju okolni svijet te se odvija istinski proces djetetove socijalizacije. U skladu sa individualnim razlikama djece, roditelji mogu svakodnevno djeci izražavati pohvale, obećanja, nagrade, opomene, kazne... Time roditelj direktno utječe na razvoj djetetove osobnosti, ali i njegovog uspjeha u školi. Skladnu obiteljsku zajednicu karakteriziraju međusobna ljubav i povjerenje, a nju čini svaka obitelj u kojoj roditelji vode obitelj, a djeca se u njoj odgajaju. Na taj način razvijaju se najvažnije osobine ličnosti, a to su čvrstoća karaktera, hrabrost i optimizam (Rečić, 2003:8-50).

Premda je majka u najranijim godinama djetetova života primarni oslonac u odgoju, nipošto se ne smije zanemariti uloga oca. Zajedništvo između oba roditelja razvija se samo onoliko koliko se očevi druže sa svojom djecom (Juul, 1995: 39). Njihovom međusobnom suradnjom, obitelji se daje obilježje prve zajednice, odnosno potpune obitelji. Rečić (2003:15) navodi da na taj način djeca uživaju brigu, ljubav i razumijevanje roditelja, upoznaju ulogu majke kao žene i oca kao muškarca te je to neophodno za njihovu identifikaciju i pravilan emocionalni, moralni i socijalni razvitak.

Nepotpune obitelji su obitelji u kojoj nedostaje jedan roditelj iz objektivnih (smrt) i subjektivnih (rastava) razloga. Kada su u pitanju objektivni razlozi, u takvoj obitelji nedostaje puno manje odgojnih teškoća, nego što je to slučaj kod subjektivnih razloga (Rečić, 2003:16). Razvodi brakova i obitelji s jednim roditeljem učestaliji su nego ikada u povijesti čovječanstva (Juul, 1995:33). U prvom slučaju, djeca se više vežu za preostalog roditelja, zajedno prihvaćaju i rješavaju probleme te shvaćaju realnost. U drugom slučaju, djeca teško prosuđuju tko je u pravu i nije im jasno zašto ne žive zajedno sa oba roditelja. U nepotpunim obiteljima ne postoji topla emocionalna atmosfera, ne vlada toplina i sklad i prisutna je nedovoljna briga roditelja za dijete (Rečić, 2003:16).

Isto tako, moraju se odrediti granice za upravljanje djetetovim tjelesnim, emocionalnim i duševnim razvojem. Manifestiraju se kroz nekoliko elemenata – što djeca trebaju i ne trebaju činiti, što im je dopušteno, a što ne. Djeca se razvijaju zdravo i harmonično samo onda kada odrasli u obitelji postave granice, no važno je da i djeca sudjeluju u postavljanju svojih granica (Juul, 1995:24).

Doživljavajući prirodnu, iskrenu i pravilno usmjerenu ljubav roditelja, dijete počinje uzvraćati ljubav, postepeno uči voljeti roditelje, braću i sestre, vršnjake, bračnog druga i svoju djecu, domovinu i sve ljude svijeta (Rečić, 2003:28).

4.2. Motiv obitelji u hrvatskoj dječjoj književnosti

U dječjoj su književnosti djeca često prikazana u okolini u kojoj žive, a to znači da su prikazana u okviru obitelji, u školskom kontekstu, u druženju s prijateljima i slično. Stoga je upravo motiv obitelji čest u proznim djelima za djecu. Promatrajući hrvatske dječje romane Stjepan Hranjec je analizirao obiteljske odnose u njima i uspostavio nekoliko vrsta obitelji koji se u tim romanima javljaju.

Hranjec (2009:100) razlikuje nekoliko modela obiteljskih zajednica, a to su: **čvrsto strukturirana, homogena obitelj** (ljubav se temelji na kršćanskim načelima te je obiteljski problem rješiv ukoliko se kršćanski ljubi i oprašta te to opisuje Jagoda Truhelka u *Zlatnim dancima,* usredotočena na vlastito djetinjstvo), **socijalno-staleška obiteljska zajednica** (djeca ne mogu biti odgojena jer žive u izuzetno lošim socijalnim uvjetima i prepušteni su društvu, a ne obitelji, a uz to je prisustvovala i ekonomska kriza, opisuju to Josip Pavičić romanom *Poletarci*, te Blanka Dovjak Matković romanom *Zagrebačka priča*), **luckasta obitelj** (najbolje opisuje Sanja Pilić *Mrvicama iz dnevnog boravka,* prikazujući običnu obiteljsku svakodnevicu te svoje pripovijedanje prikazuje na duhovitosti i dosjetkama i na taj način upozorava na funkcioniranje suvremenih obiteljskih zajednica te Ivan Kušan romanom *Lažeš, Melita)*, zatim **krnja obitelj** (obitelj nije cjelovita te je obično posrijedi samohrana majka, takvu obitelj u svojem romanu prikazuje Nada Iveljić i *Sat očeva, Bakino srce i Zagrebačka priča*, Miro Gavran s romanom *Sretni dani* te roman *Zoe, djevojčica s vrha nebodera* Ane Donkić-Pongrašić), **razorena obiteljska zajednica** (prikazuje ratno zlo koje se srušilo na Hrvatsku, te tako razorilo mnoge obitelji, izdvaja se roman *Marijina tajna* Nade Iveljić), **„supstitucijska“ obitelj** (prikazuje tužnu sudbinu ostavljene djece koja su žrtve lakomislenih roditelja, a to se najbolje objašnjava romanom *Dobar dan, tata* Stjepana Tomaša, te taj roman nije namijenjen samo djetetu, već ponajprije njegovom roditelju), **urbana formalna obitelj** (najbolje prikazuje Sanja Polak s romanima *Dnevnik Pauline P. i Drugi dnevnik Pauline P.* u kojima se relativizira uloga roditelja kao uzora, oni nemaju vremena za svoju djecu, ali naposljetku shvaćaju da je za obiteljsku sreću dovoljno zaista malo) i na kraju **obitelj u humorno-fantazijskom svijetu i slično** (u romanu *Upomoć, mama se smanjila* Snježane Babić Višnjić prikazuje kroničnu groznicu suvremene obitelji, onu potrošačku, te svodeći problem na dječju mjeru locira ga u fantastične mjere) (Hranjec, 2009:100-113).

U suvremenoj dječjoj književnosti vlada urbana formalna obitelj koja je okarakterizirana materijalnim motivima te u nekim od tih obitelji pomalo nedostaju ljubav, sklad i toplina. To opisuje djelo Sanje Polak *Drugi dnevnik Pauline P.* u kojem glavna junakinja s roditeljima dočekuje Božić u ujakovoj kući negdje u blizini Ogulina i tamo doživljava pravu obiteljsku sreću. Još jedno djelo prikazuje obiteljsku svakodnevicu, a to je djelo Sanje Pilić *Mrvice iz dnevnog boravka* (Hranjec, 2008). Ono je privuklo dječje, a i odraslo čitateljstvo, te mu je pripala nagrada „Grigor Vitez". Djevojčice i dječaci zaokupljeni su svakodnevnim brigama, a spisateljica to predstavlja na nov, nenametljiv i privlačan način (Pilaš, 1997:29).

4.3. Slika obitelji u pričama objavljenima u časopisu Radost

U dječjim pričama objavljenima u časopisu Radost mogu se prepoznati različite vrste obitelji prema modelu koji je uspostavio Stjepan Hranjec, a koje su navedene u prethodnom poglavlju. Na temelju odabranih priča Mirjane Mrkele „Stric", Sanje Pilić „Moj ujak Petar", „Mama se odmara", „Tužna sam" i „Obiteljska sloga" , Larise Mravunac „Djetelina s četiri lista" i Nikoline Bošnjak „Bakine mudrolije" mogu se prepoznati neke od navedenih vrsta obitelji. Jedna od njih je krnja obitelj gdje je posrijedi samohrana majka, zatim luckasta obitelj gdje se prikazuje klasična obiteljska svakodnevica u kojoj roditelji nemaju vremena za svoju djecu.

U priči Mirjane Mrkele „Stric", autorica govori o dječaku koji opisuje članove svoje šire obitelji. On navodi da odlazi kod bake i tete u drugi grad te mu one kupuju darove, maze ga i hvale budući da je najmlađi član rodbine. No, tamo nema prijatelje i nema se s kim igrati. Kad dođe kući, ima mnogo prijatelja, ali osim mame i tate, nema nikoga od članova obitelji. Pomalo zavidi svojim prijateljima kojima stalno dolaze rođaci. Međutim, sjeti se kako ima strica koji živi u dalekoj zemlji, ali nije ga nikad vidio. Smatra ga nezanimljivim jer šalje dosadne čestitke za blagdane za koje misli da ih on nije ni pisao. I tako je jednom zamišljen šetao, kad ga je iznenadio susjed Pero. Sva djeca zovu ga stricem Perom. Svi ga vole i dječak navodi da mu je on čak bolji od pravog strica.

Kako bi se obiteljski odnosi održavali, nužno je redovito ih njegovati. Članove obitelji treba posjećivati, a ako su daleko, barem ih često kontaktirati. Jer, ukoliko ne postoji kakva takva komunikacija, teško da će se i održati, a tada se nađe zamjena koja je čak bolja od pravog člana obitelji. U suvremenom svijetu slabije se ostvaruje komunikacija među rodbinom iako postoje mnoge tehnologije koje to omugućavaju na lak i jednostavan način. Dijete želi imati brojnu obitelj i ako postoji netko od njegovih vršnjaka koji je ima, ta je želja još veća.

U četiri priče autorice Sanje Pilić prikazani su problemi svakodnevnog života u obitelji, a jedna od njih je „Moj ujak Petar“. Autorica govori o dječaku koji pripovijeda o odnosu sa svojim ujakom Petrom. Naime, njegovi mama i tata su prezaposleni i nemaju vremena za njega, osim nedjeljom. Ali, ima ujaka s kojim redovito provodi vrijeme. Ujak zarađuje šetajući pse, nema televizor i uvijek je nasmiješen. Zajedno se igraju i zabavljaju u parku. Dječak se brine zbog loše ocjene u školi, a ujak mu govori da se oko ničega ne mora brinuti i objašnjava mu da je život jako jednostavan. Uz igru s njim, dječak zna da će ispraviti ocjenu. Pitao ga je zašto nema djece, a on mu je odgovorio da ima njega. Dječak se zamislio i priznao da je pomalo sebičan te da ne bi mogao ujaka dijeliti ni s kim.
Dječaku nedostaju ljubav i pažnja od njegovih roditelja i to jasno govori, ali taj nedostatak nadopunjuje provodeći vrijeme s ujakom. Iz priče proizlazi da ujak ima više vremena nego što ga imaju roditelji jer nema mnogo obaveza koje treba izvršiti, dok su roditelji zauzeti poslom i ne mogu se sinu posvetiti u onoj mjeri u kojoj bi sin to želio. Dječaku je s ujakom zabavno i rado se druži s njim, ali ništa ne može nadomjestiti roditeljsku ljubav i pažanju.

Sanja Pilić napisala je i priču „Mama se odmara“. Autorica govori o djevojčici koja opisuje svoje dane s mamom. Naime, tata je otputovao, a mama je na godišnjem i samo se izležava. Djevojčica navodi da mama ni ne kuha, ni ne posprema i stalno priča na mobitel. Ima slušalice na ušima i svoju djevojčicu uopće ne doživljava. Mama govori da joj je potreban odmor od svojih srednjih godina i da nije lako biti mama; stalno nešto kontrolirati, nadgledati, zahtijevati. Djevojčici se to nimalo ne sviđa, budući da sama mora tražiti čiste tanjure, slagati garderobu, odlaziti u kupovinu... No, mama joj dopušta da zajedno gledaju televizor. Iako zna da će je

kasnije mama ispitivati tisuću pitanja, djevojčica jedva čeka da mami prođe ta faza odmora. Tada će opet sve biti uredno, čisto i na svome mjestu.
U priči, tata je na putu, a mama je uzela godišnji odmor i za to vrijeme djevojčica dane provodi s njom. Mama se odlučila u potpunosti opustiti, ne raditi ništa i samo se izležavati. Nedostaje joj odmora od svakodnevnih obaveza, ali je pritom zaboravila na svoju djevojčicu. Djevojčica je prilično ljutita, mislila je da će na drugačiji način provoditi vrijeme s mamom dok je tata na putu. No, mama djevojčici ne pruža ono što djevojčica očekuje. U ovoj priči prikazana je urbana formalna obitelj, ali na neki način i krnja obitelj, bez obzira što je tata otputovao. Mama se posvetila samoj sebi i u tim trenucima djevojčici nedostaju ljubav, sklad i topla emocionalna atmosfera.

Larisa Mravunac napisala je priču „Djetelina s četiri lista“. Autorica govori o obitelji koja je krenula na izlet, ali ih je omela kiša i morali su stajati u zaklonu. Braća iz priče su se od dosade počela zadrkivati, a netom prije nego što su se uspjeli potući, jedan od braće je našao djetelinu s četiri lista. Ubrzo nakon njega, i drugi brat je našao istu takvu djetelinu. Oboje su zaželjeli materijalne stvari, kao što je bicikl ili nogometna lopta. Dječak koji pripovijeda nije našao niti jednu djetelinu i pomalo im je zavidio. U međuvremenu su našli još mnogo djetelina i dječak je zaključio da sad mogu zaželjeti još puno igračaka. Na kraju, i on je našao djetelinu i razmišljao što će zaželjeti. Mama mu je rekla da jedna djetelina može vrijediti puno više nego drugih deset... A on je zaželio da cijelu njegovu obitelj grije sunce iznutra. Mama ga je tada naučila važnoj lekciji; jedna djetelina može vrijediti mnogo više, a jedino što mora učiniti je zaželjeti pravu stvar. U ovoj priči mama svojoj djeci naglašava vrijednost obitelji, u ovom slučaju jednom od dječaka. Nije se slučajno dogodilo da je on jedini pronašao samo jednu djetelinu, a baš zbog toga je naučio nešto mudro.
Iz teksta priče se može zaključiti da, ukoliko nema sklada i ljubavi među članovima obitelji, niti jedna materijalna stvar tu prazninu neće popuniti. Mama vrlo dobro to zna i na taj način postupa sa svojom djecom te je dječaku uputila osmjeh po kojem je i on shvatio prave vrijednosti obitelji.

U priči „Tužna sam“ autorica Sanja Pilić govori o djevojčici koja opisuje svoje osjećaje. Djevojčica je tužna, smatra da je svima teret. Od ostalih likova u priči javljuju se lik samohrane majke, oca koji ima novu ženu i dijete i bake koja je umorna od života. Djevojčica također navodi kako loše izabire prijatelje i loše trči. Govore joj

kako mora biti vesela, a ona bi najradije plakala. Ipak, ne plače jer bi mama bila još tužnija. Djevojčica opisuje svoje osjećaje kao da iznad nje putuje veliki tužni oblak. Osjeća da je nitko ne razumije. Psihologinja je razumije, ali djevojčica je i dalje tužna. Djevojčici nedostaje ljubavi i pažnje od bližih članova obitelji, pa svoje emocije skriva i ni sa kim ih ne dijeli, nego ih potiskuje u sebi. Jedino što joj predstavlja zabavu su knjige i televizija, tada upozna neku drugu djevojčicu koja je isto tako tužna. Na kraju, nada se da će i njena tuga jednog dana nestati.

Iako je u priči naglasak na tuzi koju djevojčica osjeća, osjećaj tuge može se dovesti u vezu s činjenicom da je djevojčica iz rastavljene obitelji i živi samo s majkom.

Ostali se članovi obitelji ne znaju nositi s njezinom tugom pa joj pomažu tako što joj pronalaze stručnu pomoć. Djevojčica je uvjerena (odrasli su joj to ukazali) da je tuga nepoželjan i zabranjen osjećaj i da su tužni ljudi neuspješni. Nitko joj nije rekao da je normalno biti tužan ili veseo i da je u ljudskoj prirodi normalno imati širok spektar emocija. Potrebna joj je ljubav, razgovor i malo pažnje od članova obitelji i na taj način bi se tuga sigurno umanjila... Potrebno je zaista malo da bi ljudi bili istinski sretni, a u ovom slučaju djevojčici nedostaje toplina majčinog zagrljaja, razgovor s bakom i druženje s ocem.

U priči „Obiteljska sloga“ autorica Sanja Pilić govori o dječaku koji opisuje svoj svakodnevni obiteljski život i način na koji percipira ostale ukućane, uključujući i kućnog ljubimca. Svoju majku doživio je kao prezaposlenu, koja poslije posla juri u teretanu, pije kave s prijateljicama, umjesto da dođe kući. S druge strane, tata je nezaposlen te obavlja kućanske dužnosti. Iz toga se da iščitati kako mu pomalo nedostaje mama koja je zaokupljena svojim aktivnostima te ide prva ide spavati, a tata igra igrice. No, to mu ne predstavlja veliki problem jer i dječak preko vikenda također igra igrice s tatom. Navodi i da je naučio poglavlje iz hrvatskog jezika, a tata je naučio raditi kolače. Jedino njegov kućni ljubimac, zamorac, cijelo vrijeme odmara ili spava.

Odjednom se dogodio preokret, tata je dobio posao, počeo igrati nogomet s prijateljima, a mama je ojačala mišiće i sad može nositi puno vrećica. Međutim, svi su prezaposleni i sad su počeli jesti brzinske juhe. Čini se da dječaku odgovara ovakva obiteljska situacija, budući da međusobno izmjenjuju ljubav svakodnevno. Na kraju tvrdi, što su mu rekle baka i susjeda, da je obiteljska sloga najvažnija, da je potrebno druge voljeti i pomagati im. I u tom kontekstu dječak vidi svoju obiteljsku zajednicu.

U zadnjoj priči autorice Nikoline Bošnjak, „Bakine mudrolije“, govori se o djevojčici koja se pita kako je bilo njenoj mami kad je bila mala. Navodi kako je mama prezaposlena i nema se vremena baviti svakakvim razmišljanjima. Također, spominje da joj nije jasno kako su tada ljudi živjeli bez današnjih tehnologija. Djevojčica pomoć traži kod bake jer baka uvijek ima vremena za njena pitanja. Baka joj je odgovorila da su tada bila druga vremena i da su ljudi bili važniji od stvari. Djevojčica se pitala kako su ljudi bili manje sebičniji nego danas, ako su imali manje stvari. Baka se nasmijala i rekla joj da će shvatiti kad odraste. Naime, djevojčica se razboljela i neko vrijeme nije mogla ići u školu. Imala je mnogo zaostataka, a nova je u razredu i nitko joj ne bi pomogao. Dok se bavila tim razmišljanjem, na novi mobitel stigla joj je poruka od djevojčice s kojom sjedi u klupi. Ona joj je nudila pomoć oko rješavanja zaostalih obaveza. Bila je vidno oduševljena i dogovorile su vrijeme sastanka. Tada je djevojčica shvatila što joj je baka htjela poručiti. Jer, ako nemaš prijatelja da ti pošalje poruku, upita kako se osjećaš, onda nema pretjeranog smisla ni posjedovati najnoviji mobitel.
U ovoj priči mama je prezaposlena, nema vremena za dječja pitanja, dok je baka uvijek pri ruci. Vjerojatno je baka u mirovini pa ima mnogo vremena za svoju unuku. Djevojčica je donekle razočarana što mama ne odgovara na njena pitanja, ali svakako cijeni razgovor sa svojom bakom. Na kraju navodi da ju je baka naučila jednoj velikoj lekciji. I djevojčica će sigurno to pamtiti, dok od mame takve razgovore ne može očekivati.

U pričama prevladava model luckaste obitelji. Prikazuje se obiteljska svakodnevica u kojoj odrasli nemaju vremena za svoju djecu. U priči „Moj ujak Petar“, dječak nedostatak roditeljske pažnje nadopunjuje sa svojim ujakom, a u priči „Bakine mudrolije“, djevojčica to isto radi sa svojom bakom. U priči „Tužna sam“, djevojčica svoje razočaranje drži u sebi i tu je na neki način zastupljena „supstitucijska obitelj“, kao i krnja obitelj jer se spominje samohrana majka. U priči „Obiteljska sloga“, također je prisutna luckasta obitelj, ali usprkos tome što se ova obitelj sastoji od tri člana, na neki način prisutna je i krnja obitelj jer u ovom slučaju dječak se najviše druži s ocem, a majka je prenatrpana obavezama. U priči „Stric“ nije posebno naglašen niti jedan model obitelji, ali se jasno da isčitati da su ponekad osobe koje nam nisu u rodu, draže od onih s kojima smo u rodnoj vezi. Jedino u priči „Djetelina s četiri lista“ obitelj je cjelovita i svi članovi zajedno provode svoje vrijeme, ali majka je

ta od koje je dječak naučio važnu lekciju. U pričama se rijetko spominju očevi, osim u priči „Obiteljska sloga“ gdje je otac nezaposlen pa provodi vrijeme sa svojim sinom.

Djeca iz većine ovih priča naglašavaju koliko im nedostaje roditeljske ljubavi i pažnje i druženja s njima. U većini priča koje su objavljene u časopisu „Radost“, ipak se najčešće prikazuju obitelji s oba roditelja, često i s bakom, djedom ili ostalim članovima koji su rodbinski povezani. Dječja svakodnevica je takva da u njoj prevladava urbana formalna obitelj, ali u velikoj mjeri takav obiteljski život nije isključivo izbor njegovih članova, već to uvjetuju različite okolnosti u kojima većina ljudi danas živi. Suvremena dječja priča povezana je s aktualnom društvenom situacijom, utoliko što je jedna od odrednica dječje književnosti, ta da djeca vole čitati teme koje su im bliske i prepoznatljive, a junaci bliski po dobi i načinu života.

5. ZAKLJUČAK

Dječja priča veoma je zastupljena vrsta u dječjoj književnosti. Ona je uz djecu od onog trenutka kad počinju usvajati jezik i s njima je sve dok se djeca sama ne počnu zanimati za neke druge književne vrste. Dječja je priča izrazito zastupljena u dječjim časopisima, a budući da djeca vole čitati ono što je blisko u njihovim životima, takav im je sadržaj i ponuđen. U suvremenoj dječjoj prozi prevladavaju djela koja su u potpunosti posvećena stvarnosti, a najviše je fokusirana obitelj. Isto tako, u suvremenoj dječjoj priči istaknuta je realna situacija svake obitelji, pa su tako ostali članovi koji nisu isključivo roditelji, u bližem odnosu s djecom nego poneka majka ili otac. Djeca oponašaju svoje najbliže odrasle, prvo su to njihovi roditelji, zatim i drugi odrasli s kojima dolaze u kontakt. Tijekom ovog rada istraživala sam priče u kojima se spominju različiti modeli obitelji i koji je temeljni problem svake od tih obitelji.

U promatranim pričama istaknuta je dječja potreba za većom bliskosti s roditeljima, a oni su prezaposleni i često nemaju dovoljno vremena za svoju djecu. U promatranim pričama prevladava model urbane formalne obitelji, kao i luckaste obitelji, a u jednoj priči spominje se i krnja obitelj. Većina djece odrasta u obiteljima i na taj se način likovi u dječjim pričama prikazuju u kontekstu obitelji. Urbana formalna obitelj prepoznatljiva je po nedovoljnoj brizi roditelja za dijete, koji naposljetku shvaćaju da je za sreću potrebno zaista malo, dok je luckasta obitelj prepoznatljiva po običnoj obiteljskoj svakodnevici i na ukazivanje problema suvremenih obitelji. U krnjoj obitelji obiteljska zajednica je nepotpuna, a obično je posrijedi samohrana majka. U takvim slučajevima djeca teško prosuđuju tko je u pravu i nije im jasno zašto ne žive zajedno s oba roditelja. U nepotpunim obiteljima nedostaje topla emocionalna atmosfera, ljubav i sklad, a prisutna je i nedovoljna briga za dijete.

Obiteljski odgoj je prvi odgoj kojeg društvo omogućava djetetu. Stoga, važno je djetetu biti uzor i ponašati se u skladu s moralnim načelima, a obitelj mora biti izvor ljubavi, topline i sklada.

Na temelju promatranih priča, za koje zaključujemo da u stanovitoj mjeri oslikavaju suvremenu dječju stvarnost, zaključujemo da se obitelj suočava s brojnim izazovima koje na različite načine nastoji prevladati.

6. LITERATURA

1. BATINIĆ, Š. (2010.) Pedagoške paradigme u hrvatskim dječjim časopisima između dvaju svjetskih ratova. U: Javor, R. (ur.). *Časopisi za djecu i mladež.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

2. CRNKOVIĆ, M. (1978.) *Hrvatska dječja književnost do kraja XIX. stoljeća.* Zagreb: Školska knjiga

3. CRNKOVIĆ, M., TEŽAK, D. (2002.) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine.* Zagreb: Znanje

4. CRNKOVIĆ, M. (1987.) *Sto lica priče. Antologija dječje priče s interpretacijama.* Zagreb: Školska knjiga

5. ČIČKO, H. (2010.) Časopisi – skriveno blago najstarije dječje knjižnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.). *Časopisi za djecu i mladež.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

6. ČIČKO, H. (2010.) *Odrastanje uz knjigu*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

7. HALAČEV, S. (1997.) Nefikcijske slikovnice i knjige za djecu. U: Javor, R. (ur.) *Književnost i odgoj.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

8. HAMERŠAK, M. i ZIMA, D. (2015.) *Uvod u dječju književnost.* Zagreb: Leykam International

9. HRANJEC, S., (2009.) *Ogledi o dječjoj književnosti*. Zagreb: Alfa

10. HRANJEC, S. (2006.) *Pregled hrvatske dječje književnosti.* Zagreb: Školska knjiga

11. HRANJEC, S., (2008.) *Suvremeni hod dječje hrvatske književnosti*, Kolo 3 (online)

12. IDRIZOVIĆ, M. (1984.) *Hrvatska književnost za djecu. Sto godina hrvatske dječje knjige*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske

13. JAVOR, R. (2010.) *Časopisi za djecu i mladež.* Zagreb: Knjižnice grada zagreba

14. JAVOR, R. (1997.) *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas: teme i problemi: zbornik.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

15. JAVOR, R. (2004.) Književnost i odgoj: zbornik: Zagreb, 29. travnja 2003. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

16. JUUL, J. (1995.) *Vaše kompetentno dijete. Za nove temeljne vrijednosti obitelji.* Zagreb: Educa

17. JUUL, J. (2008.) *Život u obitelji. Najvažnije vrijednosti u zajedničkom životu i odgoju djece*. Zagreb: Naklada Pelago
18. LOVRENČIĆ, S. (2004.) O knjigama i odgoju. U: Javor, R. (ur.). *Književnost i odgoj.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
19. PILAŠ, B. (1997.) Tragom hrvatske književnosti za djecu u 1955. godini. U: Javor, R. (ur.) *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
20. REČIĆ, M., (1996.) *Odgoj u obitelji.* Đakovo: Tempo
21. SKOK, J. (2010.) Uz šezdesetu obljetnicu Radosti. U: Javor, R. (ur.). *Časopisi za djecu i mladež.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
22. TEŽAK, D. (1991.) *Hrvatska poratna dječja priča.* Zagreb: Školska knjiga
23. TEŽAK, D. (2004.) Suvremena angažirana priča za mladež. U: Javor, R. (ur.) *Književnost i odgoj.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
24. VISINKO, K., (2005.) *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija.* Zagreb: Školska knjiga
25. ZALAR, D., GABELICA, M., MILKOVIĆ, I. (2010.) Recepcija dječjih časopisa kod budućih odgojitelja i učitelja. U: Javor, R. (ur.). *Časopisi za djecu i mladež.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

7. SAŽETAK

Tema rada je „Motiv obitelji u dječjoj priči“. Rad je strukturiran u više poglavlja. U uvodu se govori o oblikovanju poglavlja u ovome radu. U drugom i trećem poglavlju definira se dječja književnosti i objašnjava njezina prilagođenost dječjoj dobi.
Zatim se opisuju vrste dječje književnosti s naglaskom na dječju priču i njezinu važnost u dječjem razvoju. Naredna poglavlja posvećena su ulozi dječjih časopisa u razvoju dječje priče. Istaknut je dječji časopis *Radost*. Sljedeće poglavlje navodi motive u hrvatskoj dječjoj književnosti, ističe važnost obitelji u djetetovu razvoju te nabraja vrste obitelji s obzirom na klasifikaciju obitelji u hrvatskoj dječjoj književnosti koju je naveo Stjepan Hranjec u djelu *Ogledi o dječjoj književnosti.*

U narednim poglavljima promatra se motiv obitelji na primjerima priča objavljenih u časopisu *Radost*, u razdoblju od 1994. do 2016. godine. U tim primjerima izdvojeni su motivi obitelji koji su uspoređivani u odnosu na navedenu tipologiju obitelji.

8. SUMMARY

The theme of the work is „family motiv in child story“. Work is structured in more then one chapter. The first part of this work is about figuration chapters of this work. The second and third chapters defines children literature and explains it`s adaptions to children`s age. Work describes types of children`s story and it`s main part in development of the child. Next chapters are dedicated to the role of children`s journals in developing of child`s story. The next chapter lists motives in croatian literature, and it points out the importance of family, considering classification in croatian children literature, wich was said by Stjepan Hranjec in his work „Ogledi o dječjoj književnosti“.

In the next chapters, the family motiv is being watched on the examples of the stories wich are published in magazine „Radost“ in the period of 1994-2016.